

Datum 13 januari 2023
Onderwerp Reactie Stroomversnelling 'Vleermuizen in spouwmuren'
Uw referentie 202103977/1/R2

L.S.,

Graag maakt de Vereniging BredeStroomversnelling (hierna: Stroomversnelling) gebruik van de openbare oproep in het kader van de Wet amicus curiae, tot meedenken in een rechtszaak in het kader van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) over de eventuele aanwezigheid van vleermuizen in spouwmuren. Stroomversnelling is een non-profit vereniging die praktische innovaties en versnelling aanjaagt binnen het domein van de energietransitie van woningen en wijken. Dat doen we met onze leden die de gehele keten beslaan van gemeente, corporaties, bouwers tot toeleveranciers. Door met alle belanghebbenden samen te werken, creëren we impact op de markt, maar kijken we ook welke wettelijke randvoorwaarden nodig zijn om de energietransitie de goede kant op te sturen en te versnellen. Op die manier willen wij ervoor zorgen dat iedere woningeigenaar in Nederland kan kiezen voor een mooie, comfortabele, betaalbare én duurzame woning.

Natuurinclusiviteit is binnen het domein van de energietransitie een groot en belangrijk onderwerp. Het (na-)isoleren van woningen en gebouwen is een van de belangrijkste manieren om energie te besparen en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Echter, traditionele isolatiemethoden kunnen in veel gevallen een grote impact hebben op de biodiversiteit: verlies van nestgelegenheden, maar ook toegang tot voedsel kan worden verstoord. De ogenschijnlijke tegenstelling tussen behoud van biodiversiteit en (het versnellen van) de uitvoering van de energietransitie staat in het midden van deze discussie. De rechtszaak die op dit moment bij u voor ligt treft deze tegenstelling in de kern. De praktijk laat zien dat deze zaak niet op zichzelf staat. Het betreft hier daarmee niet alleen een specifieke casus, maar ook een maatschappelijke vraag over de verantwoordelijkheid van de bescherming van natuurwaarden in de gebouwde omgeving.

Wij prijzen de stap om, met behulp van the wisdom of the crowd, tot verrijking van de probleemstelling en mogelijke oplossingsrichtingen te komen. Stroomversnelling maakt, als aanjager van de energietransitie, dan ook graag gelegenheid van de mogelijkheid voorstellen te doen op enkele van uw vragen.

- 4. Zijn er alternatieve onderzoeksmethoden beschikbaar aan de hand waarvan kan worden beoordeeld of er in een spouwmuur vleermuizen aanwezig kunnen zijn, respectievelijk daadwerkelijk aanwezig zijn, en zo ja, welke eisen moeten aan dergelijke onderzoeken worden gesteld?*

Ja, er zijn verschillende alternatieven beschikbaar voor een endoscopisch onderzoek. Zo is bijvoorbeeld met nachtelijke geluidsopnamen is vast te stellen of vleermuizen zich in de spouwmuur begeven (mogelijk zelfs beter dan met endoscopisch onderzoek of infraroodopnamen). Deze werkwijze wordt mogelijk nog opgenomen in de onderzoeksrichtlijn voor vleermuisinventarisatie in grote gebieden. Ook het wetenschappelijk artikel achter de publicatie door de Europese Commissie (https://environment.ec.europa.eu/news/bat-friendly-cities-urban-planning-recommendations-new-citizen-science-study-2022-11-16_en) laat zien dat geluidsopnamen veel steun bieden in de beantwoording van grootstedelijke vraagstukken over flora en fauna.

Deze vraag gaat er echter vanuit dat fysieke onderzoeken altijd nodig zijn om te bepalen of vleermuizen aanwezig kunnen zijn of niet. Of vleermuizen wel of niet in een woning aangetroffen kunnen worden heeft veelal te maken met de bouwkwaliteit en woningeigenschappen, evenals de omringende omgeving. Dit biedt een bepaalde mate van voorspelbaarheid. Op dit moment wordt ook geëxperimenteerd met meer modelmatig bepalen van de waarschijnlijkheid van aanwezige dieren. Het opstellen van een Pre-SMP (Soorten Management Plan) is hierop gebaseerd. Stroomversnelling acht dit is een interessante manier van onderzoek, op basis waarvan ontheffingen verleend kunnen worden, die op basis van ervaringen en monitoring nader onderzocht moet worden. Onze oproep is dan ook om niet te nauw te blijven kijken naar enkel fysieke onderzoeksmethodieken om aanwezigheid al dan niet vast te stellen, maar de kaders van onderzoek op te rekken. Door op deze manier te prioriteren waar wel en niet fysiek onderzoek nodig is, kan de beperkte capaciteit aan deskundige ecologen effectief worden ingezet. Deze beperking in menskracht is namelijk een belangrijke vertrager in de energietransitie. De versnelling van energietransitie is in zichzelf van belang voor betaalbaar wonen, maar ook via het tegengaan van klimaatverandering voor de biodiversiteit zelf.

6. *Welke bijkomende kosten en andere schade – als bijvoorbeeld een stijging van de spouwmuurisolatiekosten en het pas later kunnen genereren van de met een spouwmuurisolatie te realiseren energiebesparing – kunnen optreden in verband met het moeten uitvoeren van de onder 1, 2, 3 en 4 bedoelde onderzoeken? Vallen die kosten en schade bij benadering te kwantificeren, het liefst in de vorm van een bedrag per m² spouwmuur van een gemiddelde woning per maand dat de spouwmuur niet is geïsoleerd.*

De kosten van het uitvoeren van een individueel onderzoek naar het al dan niet aanwezig zijn van beschermde soorten in de woning (niet alleen vleermuizen, maar ook bijvoorbeeld huismussen en gierzwaluwen) kunnen voor een particuliere woningeigenaar oplopen tot € 5.000,-. Bijkomende kosten voor het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen (zoals dichtzetten spouw voorafgaand aan uitvoer gevelisolatie maatregelen, en aanbrengen nestkasten (vóór de ingrepen op andere locaties en/of na de ingrepen aan de aan te pakken gevel) zijn afhankelijk van de aangetroffen situatie en kunnen oplopen tot duizenden euro's.

Tot slot dient rekening gehouden te worden met de 'kosten' van gemiste energiebesparing (en CO₂ reductie) voor de periode dat de gevel nog niet kon worden geïsoleerd. De kosten van de gemiste besparingen zullen variëren, afhankelijk van de grootte van de gevel, de soort woning (tussenwoning, hoekwoning, vrijstaand, appartement), de mate van isolatie van andere bouwdelen en de gewenste kwaliteit van de aan te brengen gevelisolatie. Bij spouwmuurisolatie voor een tussenwoning komt het neer op gemiste besparing per stookseizoen dat de isolatie (nog) niet kan worden aangebracht die varieert van ca. € 400 - € 700, wat overeenkomt met ca. 6,65-11,70 €/m² gevel bij een compleet stookseizoen okt-maart, in het geval dat de overige bouwdelen (vloer, dak en ramen) van de woning al dusdanig waren geïsoleerd dat het gasverbruik voor de isolatie van de gevel nog onder de grens voor het prijsplafond (1200 m³ gasverbruik) viel (wat meestal bij deze woningen niet het geval is). Wanneer de woning nog onvoldoende geïsoleerd is (dit geldt voor het merendeel van de woningen in Nederland), waardoor het gasverbruik van de woning niet onder het prijsplafond valt, lopen de kosten van de gemiste energiebesparing op tot € 750 - € 1300 per jaar (bij de huidige gasprijzen van ca. € 2,70 per m³), wat overeenkomt met ca. 12,40-21,80 €/m² gevel bij een compleet stookseizoen (okt-maart). De impact bij slechts een deel van het stookseizoen is afhankelijk van welk deel van het stookseizoen het betreft (de koudste weken of de minder koude weken). Daarbij is het van belang te vermelden dat bij gebleken aanwezigheid van diersoorten vaak juist het hele stookseizoen geen maatregelen getroffen kunnen worden, omdat ze juist in die periode die plekken nodig hebben voor verblijf en broeden, en dat in deze periode onderzoek nauwelijks uitgevoerd kan worden vanwege de inactiviteit van de dieren.

7. *In hoeverre en op welke manier zou samenwerking tussen de bij de spouwmuurisolatie betrokken partijen, als bijvoorbeeld (behartigers van de belangen van) corporaties, andere verhuurders, particuliere woningeigenaren, spouwmuurisolatiebedrijven en overheidsinstanties, eraan kunnen*
-

bijdragen dat de genoemde onderzoeken goedkoper kunnen zijn en ook sneller kunnen worden uitgevoerd?

De bijdrage van constructieve samenwerkingen tussen belanghebbende en betrokken partijen op versnellende, prijsverlagende en beter beschermende werkwijzen is in potentie groot. Daarbij is zaak dat overlappende en tegengestelde belangen expliciet gemaakt worden, en dat gewerkt wordt aan een gezamenlijk doel: een CO₂ neutrale, natuurinclusieve gebouwde omgeving. De resultaten van een dergelijke samenwerking hangen af van de welwillendheid van alle partijen zich te committeren aan dit doel. Het onderzoek naar, en bijbehorende boek "The Symbiotic City" biedt handvatten om te komen tot sociaal en ecologisch rechtvaardige steden.

Specifiek in het verbinden van belangen en overbruggen van tegenstrijdigheden rondom natuurinclusief na-isoleren heeft Stroomversnelling, gedurende de ontwikkeling van de gedragscode natuurinclusief renoveren, en in de periode dat de gedragscode was goedgekeurd, veel ervaring opgedaan. Een belangrijke les is dat in het proces voldoende ruimte moet bestaan voor de verschillende perspectieven, én oplossingsrichtingen. De innovatieve kracht van marktpartijen is groot, evenals de wil om snelheid te maken. Het betrekken van een brede kring aan stakeholders (de door u genoemde partijen, aangevuld met in ieder geval soortenbeschermers, en ecologen) zorgt voor gedragenheid van oplossingen. Zowel in het traject voorafgaand aan verduurzamingsmaatregelen, als tijdens de uitvoer. Een ander resultaat uit dit traject is dat de huidige kaders waarbinnen gewerkt moet worden onvoldoende toereikend zijn voor het op snelheid brengen van de transitie, maar ook de staat van instandhouding van flora en fauna onvoldoende behartigt. Wanneer vervolgens nieuwe methodieken worden getoetst aan deze bestaande kaders, blijkt dat verandering en versnelling bijna niet haalbaar is.

Dit maakt dat het bijeen brengen van partijen met (enkel) als doel dat onderzoeken goedkoper worden en sneller kunnen worden uitgevoerd een te nauw perspectief op het onderliggende probleem en bijbehorende vraag (hoe verenigen we de belangen van de natuur en de versnellende uitvoering van de energietransitie tot een voorspelbare, hanteerbare, betaalbare werkwijze). Vanuit de samenwerking moet ruimte en mandaat komen tot innovatieve, experimentele oplossingsrichtingen te komen die in de praktijk getoetst en gemonitord worden, en bij succesvolle toepassing direct geïmplementeerd kunnen worden in de huidige manieren van werken.

8. *Heeft u nog andere opmerkingen of suggesties voor het aan de orde gestelde onderwerp van spouwmuurisolatie en het in kaart brengen van de eventuele gevolgen daarvan voor vleermuizen?*

De huidige aanpak, waarbij de praktijk én recht moet doen aan de Wet natuurbescherming, én de snelheid in het verduurzamen van de gebouwde omgeving moet brengen is niet passend. De huidige onderzoeksmethodieken en vergunning verleningstrajecten zijn tijdrovend en duur. Projectgebonden vrijstellingen zijn dan ook niet realistisch als we kijken naar de schaal van na-isolatie die de komende jaren bereikt moet worden. Ook als gekeken wordt naar de benodigde inzet van ecologen, handhaving, en vergunningverleners, in het licht van de huidige methodieken. Daarbij komt dat uitvoerende partijen in het zoeken naar oplossingen een grote rol kunnen spelen, maar deze veelal niet toegespeeld krijgen.

Een gebiedsgerichte aanpak is hierin een logischere route, en een waarmee op verschillende plekken in Nederland geëxperimenteerd wordt. SMPs en Pre-SMPs zijn hier voorbeelden van. De verantwoordelijkheid voor het beschermen van de natuurwaarden in een wijk of gemeente wordt hiermee niet enkel bij de gebouweigenaar gelegd. De gemeente is hierdoor in staat haar inwoners tijdig te informeren, en natuurvriendelijk te laten isoleren. Het neemt zorgen en gedoe weg bij individuele vastgoed eigenaren, zet deskundigen efficiënter in en maakt ook het nu in praktijk optredende ongelijke speelveld eerlijker. Op dit moment is namelijk enerzijds het risico dat spouwmuren in overtreding met wettelijk kader worden geïsoleerd zonder rekening te houden met soorten en anderzijds lopen de welwillende professionals tegen vertraging en kostenverhoging aan.

Parallel hieraan moet toegewerkt worden naar een meer structurele inbedding van het gedachtegoed over natuurinclusieve stadsontwikkelingen – dit staat bij lang niet alle gemeenten, evenals inwoners, op het netvlies.
